

ต้นทุนการทำส่วนกล้วยหอมทอง

ต้นทุนการทำส่วนกล้วยหอมทอง

ในการศึกษาต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทอง สามารถจำแนกต้นทุนตามความสัมพันธ์ที่มีต่อผลผลิต เป็นต้นทุนมูลฐานสำคัญ 3 ประการ คือ

1. วัตถุดิบโดยตรง (Direct Material) หมายถึง ค่าใช้จ่ายวัตถุดิบที่นำมาใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญของผลผลิต เป็นวัตถุดิบที่แปรเปลี่ยนเป็นผลผลิตโดยตรง ได้แก่ ค่าหน่อกล้วย ค่าปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืช

2. แรงงานโดยตรง (Direct Labour) หมายถึง ค่าแรงงานที่ใช้ในการเปลี่ยนสภาพวัตถุดิบให้เป็นผลผลิต เป็นค่าแรงที่ใช้ในการผลิตโดยตรง ได้แก่ ค่าแรงงานที่เริ่มตั้งแต่การเตรียมดินปลูกจนกระทั่งเก็บผลผลิต ซึ่งสามารถแยกเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

2.1 ค่าแรงในการปลูก เป็นค่าแรงงานในการเตรียมดินปลูก และการปลูกหน่อกล้วย

2.2 ค่าแรงในการดูแลรักษา เป็นค่าแรงงานในการรดน้ำ กำจัดวัชพืชตายหญ้า การพาดหน่อริตใบ การคลุมโคนโคนต้นกล้วย การใส่ปุ๋ย การปราบศัตรูพืช และการปักไม้เพื่อค้ำยันต้นกล้วย

2.3 ค่าแรงในการเก็บผลผลิต เป็นค่าแรงงานที่เกิดขึ้น เนื่องจากการเก็บผลผลิต ซึ่งได้แก่ค่าแรงในการลำเลียงเครือกล้วยจากล่อน และค่าแรงในการเก็บไม้ค้ำสำหรับค่าแรงในการเก็บผลผลิตนี้ไม่รวมค่าแรงงานในการตัดเครือกล้วยอันเป็นภาระของพ่อค้าผู้ซื้อกล้วยหอม ซึ่งจะเป็นผู้คัดเลือกและตัดเครือกล้วยด้วยตนเอง

3. ค่าใช้จ่ายการผลิต (Manufacturing Overhead) เป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ นอกเหนือจากค่าวัตถุดิบโดยตรง และค่าแรงงานโดยตรง ได้แก่ ค่าใช้ที่ดิน ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง และหล่อลื่น ค่าอุปกรณ์การเกษตร ค่าซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร ค่าเสื่อมราคาเครื่อง-มือการเกษตร และดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งสามารถแยกรายละเอียดได้ดังนี้

3.1 ค่าใช้ที่ดิน คำนวณจากอัตราค่าเช่าที่ดินต่อไร่ รวมทั้งค่าภาษีที่ดินในท้องถิ่นนั้น

3.2 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น เป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่นที่ใช้กับเครื่องมือการเกษตร เช่น เครื่องสูบน้ำ เครื่องยนต์จุดระเบิด เครื่องตัดหญ้า เป็นต้น

3.3 ค่าอุปกรณ์การเกษตร หมายถึง อุปกรณ์ซึ่งมีอายุการใช้งานเพียง 1 ปี ได้แก่ ไม้รอก เพื่อค้ำยันต้นกล้วย และเชือกฟาง นอกจากนั้นยังรวมถึงอุปกรณ์ซึ่งมีราคาต่อหน่วยไม่เกิน 100 บาท โดยถือว่าอุปกรณ์เหล่านี้จะใช้หมดไปในปีเดียวที่ทำการเพาะปลูก ได้แก่ ฝัด ฝัดขอ และแครงรดน้ำ

3.4 ค่าซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร เป็นค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ซึ่งมีการชำรุดเสียหาย

3.5 ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตร คำนวณค่าเสื่อมราคาของเครื่องมือการเกษตรซึ่งมีมูลค่าต่อหน่วยเกิน 100.- บาท โดยใช้วิธีเส้นตรง (Straight-line Method) และตัดค่าเสื่อมราคาตามอายุการใช้งานของเครื่องมือการเกษตรแต่ละชนิด

3.6 ดอกเบี้ยเงินกู้ คำนวณจากดอกเบี้ยเงินกู้ของเกษตรกรที่กู้มาเพื่อใช้ในการทำสวนกล้วยหอม อัตราค่าดอกเบี้ยใช้ตามอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของเกษตรกร สำหรับระยะเวลาที่ใช้ในการคำนวณดอกเบี้ยจะคิดตามฤดูกาลเพาะปลูกของกล้วยหอม ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 เดือน ตั้งแต่เริ่มเตรียมดินปลูกจนกระทั่งเก็บผลผลิต

ในการวิเคราะห์ต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทอง สามารถจำแนกต้นทุนตามรูปแบบการใช้จ่ายได้เป็น 2 ประเภท คือ ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด (Cash Cost) และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด (Noncash Cost)

1. ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการผลิตที่เกษตรกรจะต้องจ่ายเงินสด ในการซื้อปัจจัยการผลิตและอื่น ๆ

2. ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกษตรกรไม่ต้องจ่ายเป็นเงินสดในการผลิต แต่ต้องถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิต เช่น ค่าจ้างแรงงานของคนในครอบครัว ที่มาช่วยในการเพาะปลูก ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร ซึ่งค่าใช้จ่ายเหล่านี้

เกษตรกรรมได้จ่ายเป็นเงินสดจริงในงวดระยะเวลาที่พิจารณา¹

การวิเคราะห์ต้นทุนการทำส่วนกล้วยหอมทอง

การวิเคราะห์ต้นทุนการทำส่วนกล้วยหอมทอง จะวิเคราะห์ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ และต้นทุนเฉลี่ยต่อเครือแยกตามขนาดเนื้อที่เพาะปลูก โดยต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่จะคำนวณจากต้นทุนรวมหารด้วยเนื้อที่เพาะปลูกทั้งหมด (ดังแสดงรายละเอียดไว้ในภาคผนวก ก.) สำหรับต้นทุนเฉลี่ยต่อเครือจะคำนวณตามเครือมาตรฐานซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 (หน้า 46) การวิเคราะห์ต้นทุนการทำส่วนกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขนาดเนื้อที่เพาะปลูก 1 - 9 ไร่

การทำส่วนกล้วยหอมทองในเนื้อที่เพาะปลูก 1-9 ไร่ เป็นการเพาะปลูกขนาดเล็ก เกษตรกรมีจำนวน 37 ราย เนื้อที่เพาะปลูกทั้งสิ้น 138 ไร่ อยู่ในบริเวณอำเภอเมืองและอำเภอลำปาง ซึ่งอยู่ในแถบฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา และเป็นบริเวณที่มีลมพายุพัดผ่านอยู่เสมอ ลักษณะการเพาะปลูกมีการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก การใช้เครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรต่าง ๆ เพื่อช่วยในการเพาะปลูกมีน้อย เกษตรกรมีเพียงเครื่องสูบน้ำหรือระหัดวิดน้ำเพื่อช่วยในการสูบน้ำเข้าสวน การดูแลรักษาส่วนยังคงใช้วิธีดั้งเดิม คือใช้แครงล่าตรดน้ำ ใช้มิดก้าจัดวัชพืช และใช้คานหาบในการล่าเสียงผลผลิต ไม่มีการลงทุนในเครื่องทุ่นแรงทางการเกษตรต่าง ๆ เช่น เรือ เครื่องยนต์รดน้ำ เครื่องตัดหญ้า หรือ เครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืช ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อที่เพาะปลูกขนาดนี้เป็นส่วนขนาดเล็ก เกษตรกรมีความเห็นว่าเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ที่ใช้ทุ่นแรงในการเพาะปลูกมีราคาแพง ดังนั้นเกษตรกรเจ้าของสวนจึงไม่สามารถจัดหาทรัพยากรสินเหล่านี้นำมาดำเนินงานได้ ประกอบกับแรงงานครัวเรือนสามารถดูแลสวนได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นต้นทุนที่สำคัญสำหรับสวนขนาดเล็กก็คือ ค่าแรงโดยตรง การวิเคราะห์

¹ สัมศักดิ์ เปรียบพร้อม, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, การจัดการฟาร์ม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527), หน้า 46.

ต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทองของส่วนขนาดนี้ จะแยกพิจารณาใน 3 ลักษณะคือ

1. ต้นทุนการปลูกเฉลี่ยไร่ จากตารางที่ 4.1 ส่วนขนาดเล็กมีต้นทุนการปลูกเฉลี่ยไร่ละ 8,964.42 บาท ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด 5,163.79 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด 3,800.63 บาท โดยมีรายละเอียดค่าใช้จ่ายดังต่อไปนี้

1.1 ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด ได้แก่ ค่าวัสดุปลูกโดยตรง คือ ค่าปุ๋ย และค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าแรงโดยตรง คือ ค่าเตรียมดิน ค่าใช้จ่ายการผลิต คือ ค่าใช้ที่ดิน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น ค่าอุปกรณ์การเกษตร ค่าซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร และดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งมียาละเอียดดังนี้

1.1.1 ค่าปุ๋ย เกษตรกรผู้ทำการเพาะปลูกในเนื้อที่ขนาด 1-9 ไร่ นิยมการใช้ปุ๋ยคอกควบคู่ไปกับปุ๋ยวิทยาศาสตร์ โดยจะใช้ปุ๋ยคอก เมื่อต้นกล้วยมีอายุเดือนครึ่ง และสามเดือน ปุ๋ยคอกที่ใช้มีหลายชนิด เช่น ปุ๋ยกากถั่ว ปุ๋ยมูลหมู หรือปุ๋ยมูลเป็ด เกษตรกรจะใช้ปุ๋ยคอกประมาณ 2 ครั้ง ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก หลังจากนั้นเมื่อต้นกล้วยมีอายุ 4 เดือน เกษตรกรก็จะเริ่มใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ โดยเฉลี่ยแล้วประมาณเดือนละครั้ง จนกระทั่งกล้วยให้ผลผลิตเมื่ออายุ 8-9 เดือน วิธีการใส่ปุ๋ยจะใช้แรงงานคนโรยปุ๋ยรอบต้นกล้วย และรดน้ำตามให้ชุ่ม เกษตรกรมีต้นทุนค่าปุ๋ยเฉลี่ยไร่ละ 2,647.03 บาท ประกอบด้วยต้นทุนค่าปุ๋ยคอก 692.32 บาท ต้นทุนค่าปุ๋ยวิทยาศาสตร์ 1,954.71 บาท

1.1.2 ค่ายาปราบศัตรูพืช สำหรับส่วนขนาดเล็กเกษตรกรนิยมใช้ยาปราบศัตรูพืช โดยเริ่มใช้เมื่อต้นกล้วยมีอายุประมาณ 5 เดือน ซึ่งเป็นระยะก่อนตกเครือ และใช้ยาอีกครั้งเมื่อต้นกล้วยอายุประมาณ 7-8 เดือน ซึ่งเป็นระยะที่ต้นกล้วยออกเครือแล้ว การใช้ยาปราบศัตรูพืชนี้เป็นการใช้เพื่อป้องกันโรคใบจุด ซึ่งพบมากในสวนกล้วยหอมทอง โดยปกติโรคใบจุดหากเป็นไม่มากจะไม่มีอันตรายต่อต้นกล้วย แต่ถ้ามีการระบาดหนักในระยะก่อนตกเครือจะทำให้ต้นกล้วยหยุดการเจริญเติบโตไม่ให้ดอกผล และถ้าเป็นในระยะตกเครือแล้ว ผลจะสับเล็กไม่เป็นที่นิยมของตลาด วิธีการใช้ยาปราบศัตรูพืชคือ ผสมยากับน้ำ ใช้ถึงพ่นยาพ่นขึ้นไปตามยอดต้นกล้วย ให้น้ำยาไหลลงตามกาบใบ เกษตรกรมีต้นทุนค่ายาปราบศัตรูพืชเฉลี่ยไร่ละ 110.81 บาท

1.1.3 ค่าแรงงานในการเตรียมดิน เกษตรกรนิยมจ้างแรงงานในการเตรียมดินก่อนปลูก ทั้งนี้เนื่องจากงานนี้เป็นงานหนักและต้องการความรวดเร็ว การจ้างงาน

ตารางที่ 4.1 ต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ยต่อไร่ ของเนื้อที่เพาะปลูก 1-9 ไร่ ปีการเพาะปลูก
2527/2528 ของชาวล้านกล้วยหอม จังหวัดปทุมธานี

หน่วย : บาท

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่เป็น เงินสด	ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็น เงินสด	รวม
วัสดุปลูกโดยตรง	2,757.84	552.17	3,310.01
1. หน่อกล้วย	-	552.17	552.17
2. ปุ๋ย	2,647.03	-	2,647.03
ปุ๋ยคอก	692.32	-	692.32
ปุ๋ยวิทยาศาสตร์	1,954.71	-	1,954.71
3. ยาปราบศัตรูพืช	110.81	-	110.81
ค่าแรงโดยตรง	366.08	3,048.81	3,414.89
1. ค่าแรงในการปลูก	366.08	144.05	510.13
เตรียมดิน	366.08	-	366.08
ปลูกหน่อ	-	144.05	144.05
2. ค่าแรงในการดูแลรักษา	-	2,639.40	2,639.40
รดน้ำ	-	1,218.18	1,218.18
กำจัดวัชพืช	-	354.93	354.93
พาดหน่อและรดใบ	-	147.32	147.32
คลุมโคนโคนต้น	-	578.04	578.04
ใส่ปุ๋ย	-	171.44	171.44
ปราบศัตรูพืช	-	24.56	24.56
ค้ำยันต้นกล้วย	-	144.93	144.93
3. ค่าแรงในการเก็บผลผลิต	-	265.36	265.36
ผ่าเลี้ยงผลผลิต	-	168.55	168.55
เก็บไม้ค้ำ	-	96.81	96.81
ค่าใช้จ่ายการผลิต	2,039.87	199.65	2,239.52
1. ค่าใช้ที่ดิน	200.-	-	200.-
2. น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	103.97	-	103.97
3. อุปกรณ์การเกษตร	807.47	-	807.47
4. ค่าซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร	222.21	-	222.21
5. ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตร	-	199.65	199.65
6. ดอกเบี้ยเงินกู้	706.22	-	706.22
ต้นทุนการผลิตต่อไร่	5,163.79	3,800.63	8,964.42

ที่มา: จากตารางที่ 1 ภาคผนวก ก

สามารถทำให้งานแล้วเสร็จภายในเวลา 1 วัน ขึ้นตอนการเตรียมดิน ได้แก่ การขุดต่อเก่าของ
ต้นกล้วย โดยใช้จอบขุดและงัดขึ้นมา หลังจากนั้นก็ทำการพินดิน โดยใช้จอบพินดินและกระตุกกลับ
ทิ้งไว้ประมาณ 2-3 วัน เพื่อรอให้หน้าดินแห้งก่อนที่จะทำการเพาะปลูกต่อไป ค่าจ้างแรงงาน
สำหรับส่วนขนาดเล็กจะคิดตามจำนวนต่อเก่าของต้นกล้วย ซึ่งเรียกว่า "กก" ราคาโดยเฉลี่ยคือ
กกละ 1 บาท เกษตรกรมีต้นทุนค่าเตรียมดินเฉลี่ยไร่ละ 366.08 บาท

1.1.4 ค่าใช้ที่ดิน ประเมินราคาการใช้ที่ดินตามค่าเช่าที่ดินเฉลี่ยในท้องถิ่น
สำหรับส่วนขนาดเล็กที่มีเนื้อที่เพาะปลูก 1-9 ไร่ อยู่ในบริเวณที่มีลมพายุพัดผ่านเสมอ ค่าเช่า
ที่ดินในบริเวณนี้จึงต่ำกว่าบริเวณอื่น เกษตรกรมีค่าเช่าที่ดินเฉลี่ยไร่ละ 200 บาท

1.1.5 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น เกษตรกรมีการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงและ
หล่อลื่นกับเครื่องสูบน้ำหรือเครื่องยนต์จุดระเบิด ต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่นเฉลี่ยไร่ละ
103.97 บาท

1.1.6 อุปกรณ์การเกษตร ได้แก่ อุปกรณ์ที่มีอายุการใช้งานเพียง 1 ปี หรือ
อุปกรณ์ที่มีราคาต่อหน่วยไม่เกิน 100 บาท ได้แก่ ผิด ผิดขอ แครงรตหน้า ไม้ค้ำ และเชือก-
ฟาง เกษตรกรมีต้นทุนค่าอุปกรณ์การเกษตรเฉลี่ยไร่ละ 807.47 บาท

1.1.7 ค่าซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร เกษตรกรจะมีการซ่อมแซม
เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรต่าง ๆ เช่น ค่าซ่อมแซมเครื่องสูบน้ำหรือระหัดวิดน้ำ ค่าเปลี่ยน
สายยางถึงพ่นยา ค่าเปลี่ยนด้ามจอบและพลั่ว ต้นทุนค่าซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรเฉลี่ย
ไร่ละ 222.21 บาท

1.1.8 ดอกเบี้ยเงินกู้ เกษตรกรมีการกู้ยืมเงินจากนายทุนทั่วไป ซึ่งอัตรา
ดอกเบี้ยมีความแตกต่างกันขึ้นกับนายทุนแต่ละราย โดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรมีค่าดอกเบี้ยเงินกู้ไร่
ละ 706.22 บาท

1.2 ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด ได้แก่ ค่าวัตถุดิบโดยตรง คือ ค่าหน่อกล้วย
ค่าแรงโดยตรง คือ ค่าปลูกหน่อ รตหน้า ก้าวจัดวัยพืช ปาดหน่อและริดใบ คลุมโคลนต้นกล้วย ใส่ปุ๋ย
ปราบศัตรูพืช ค้ำยันต้นกล้วย ใส่เสียงผลผลิต และเก็บไม้ค้ำ ค่าใช้จ่ายการผลิต คือ ค่าเสื่อม
ราคาเครื่องมือการเกษตร สำหรับค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดนี้จะประเมินราคาตามราคาที่เกิดขึ้น
จริงในท้องถิ่น กล่าวคือ ค่าหน่อกล้วยจะใช้ราคาที่ซื้อขายกันเป็นราคาประเมิน ค่าแรงโดยตรง
จะประเมินค่าแรงงานครัวเรือนตามค่าจ้างแรงงานของท้องถิ่น คือวันละ 40 บาทต่อคน ยก วัน

ค่าแรงงานในการคลุมโคลนซึ่งเป็นงานหนัก ค่าจ้างแรงงานจะคิดตามความยาวของพื้นที่เป็นเส้น โดยคิดราคาเส้นละ 120 บาท รายละเอียดค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดมีดังนี้

1.2.1 ค่านอกกล้วย เกษตรกรใช้หน่อกล้วยของตนเองในการขยายพันธุ์ ราคาหน่อกล้วยเฉลี่ยหน่อละ 1.50 บาท ซึ่งเป็นราคาที่ซื้อขายสำหรับหน่อจำนวนน้อย ราคาต่อหน่วยของหน่อกล้วยจะลดลงเมื่อซื้อในปริมาณที่มากพอ ทั้งนี้เนื่องจากการซื้อในปริมาณน้อย ต้นทุนค่าขนส่งจะสูง ทำให้ราคาต่อหน่วยสูงตามไปด้วย เกษตรกรมีต้นทุนค่านอกกล้วยเฉลี่ยไร่ละ 552.17 บาท

1.2.2 ค่าแรงงานในการปลูกหน่อ ขั้นตอนการปลูกหน่อ คือ ใช้ลอบพินดินจนเป็นหลุมลึก ประมาณ 40-50 เซนติเมตร วางหน่อที่เตรียมไว้ลงในหลุม โยกดินกลบและใช้เท้าเหยียบให้ดินแน่น งานการปลูกหน่อเป็นงานที่ต้องการความรวดเร็ว โดยทั่วไปเกษตรกรจะใช้เวลาปลูกหน่อเพียงวันเดียว เพื่อให้หน่อชอกช้ำน้อยที่สุด เนื่องจากเป็นเนื้อที่เพาะปลูกขนาดเล็ก เกษตรกรจึงสามารถใช้แรงงานครัวเรือนเพื่อให้งานแล้วเสร็จภายในเวลา 1 วัน ต้นทุนค่าปลูกหน่อเฉลี่ยไร่ละ 144.05 บาท

1.2.3 ค่าแรงงานในการรดน้ำ ในช่วงแรกของการเพาะปลูกเกษตรกรรดน้ำต้นกล้วยจนชุ่มทุกวัน โดยใช้แรงลำตน้ำจากท้องร่องสวน หลังจากนั้นประมาณ 1 เดือนการรดน้ำก็จะลดลงเหลือเพียง 2 วันต่อครั้งและรดน้ำวันละครั้งอีกในช่วงที่กล้วยเริ่มตกเครือคืออายุประมาณ 7-8 เดือน ค่าแรงในการรดน้ำเฉลี่ยไร่ละ 1,218.18 บาท

1.2.4 ค่าแรงงานในการกำจัดวัชพืช เกษตรกรจะอาศัยมีดทำการดายหญ้าและกำจัดวัชพืช โดยปกติจะทำสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง ต้นทุนค่าแรงงานในการกำจัดวัชพืช เฉลี่ยไร่ละ 354.93 บาท

1.2.5 ค่าแรงงานในการปาดหน่อและริดใบ เมื่อต้นกล้วยอายุประมาณ 4-5 เดือน ก็จะเริ่มแตกหน่อ เกษตรกรจะทำการปาดหน่อเกินกิ่ง โดยใช้มีดปาดหน่อให้ชิดกับดิน เหลือหน่อที่มีลักษณะอวบอ้วนประมาณต้นละ 2-3 หน่อ เพื่อใช้ขยายพันธุ์ต่อไป. หน่อที่ใช้ขยายพันธุ์จะปล่อยกิ่งไว้จนกระทั่งสูงประมาณ 1 เมตร ก็ตัดหน่อให้รอยตัดอยู่เหนือดินประมาณ 15 เซนติเมตร อีก 1 เดือนต่อมา ก็ตัดหน่อให้เหนือรอยเดิมอีก 15 เซนติเมตร ทำเช่นนี้ทุกเดือนจนกว่าจะนำหน่อไปขยายพันธุ์ ทั้งนี้เพื่อให้ได้หน่อที่แข็งแรงและทนทาน สำหรับหน่อเกินที่

ไม่ต้องการนำไปขยายพันธุ์ก็จะปาดหน่อทิ้งไม่ให้เจริญเติบโตต่อไป นอกจากจะทำการปาดหน่อเกินแล้ว เกษตรกรจะต้องมีการริดใบกล้วย เพื่อเป็นการลดเนื้อที่ของต้นที่จะต้านพายุ ให้เหลือเพียงต้นละ 6-8 ใบ สำหรับส่วนขนาดเล็ก ซึ่งตั้งอยู่ในท่าเลที่มีลมพายุพัดผ่านเสมอ เกษตรกรจะต้องเอาใจใส่ในการริดใบกล้วย ไม่ปล่อยให้ใบกล้วยให้เหลือมากจนทำให้ลำต้นหนักหักโค่นง่าย ต้นทุน ค่าแรงงานในการปาดหน่อและริดใบเฉลี่ยไร่ละ 147.32 บาท

1.2.6 ค่าแรงงานในการคลุมโคลนโคนต้นกล้วย การคลุมโคลนจะทำเมื่อต้นกล้วยอายุประมาณ 6-7 เดือน ซึ่งเป็นระยะก่อนออกเครือเล็กน้อย ทั้งนี้เพื่อเป็นการกันไม่ให้ต้นกล้วยล้มในระยะออกเครือ เกษตรกรจะโกยโคลนจากท้องร่องสวนขึ้นมาทับโคนต้นกล้วย ต้นทุนค่าคลุมโคลนเฉลี่ยไร่ละ 578.04 บาท

1.2.7 ค่าแรงงานในการใส่ปุ๋ย เกษตรกรจะใส่ปุ๋ยประมาณ 7-8 ครั้ง ต่อฤดูกาลเพาะปลูก ต้นทุนค่าแรงงานในการใส่ปุ๋ยเฉลี่ยไร่ละ 171.44 บาท

1.2.8 ค่าแรงงานในการปราบศัตรูพืช สำหรับส่วนขนาดเล็ก เกษตรกรจะพ่นยาปราบศัตรูพืชประมาณ 2-3 ครั้ง ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก ต้นทุนค่าแรงงานในการปราบศัตรูพืชเฉลี่ยไร่ละ 24.56 บาท

1.2.9 ค่าแรงงานในการค้ำยันต้นกล้วย การค้ำยันจะทำเมื่อต้นกล้วยมีอายุประมาณ 7 เดือน ซึ่งเป็นช่วงที่ต้นกล้วยเริ่มตกปลี โดยเกษตรกรจะปักไม้รวกทางด้านที่ต้นกล้วยออกปลี ปักห่างจากโคนต้นประมาณ 1 เมตรให้ด้านปลายของไม้รวกสัมผัสกับวงกล้วย โอบรอบไม้รวกและต้นกล้วยประมาณกึ่งกลางลำต้นด้วยเชือกฟาง เกษตรกรมีค่าแรงงานในการค้ำยันเฉลี่ยไร่ละ 144.93 บาท

1.2.10 ค่าแรงงานในการล่าเสียงผลผลิต พ่อค้าผู้รับซื้อจะเป็นผู้คัดเลือกและตัดเครือกล้วยด้วยตนเอง สำหรับเกษตรกรจะทำหน้าที่ล่าเสียงผลผลิตจากสวนโดยใช้คานหาบเครือกล้วยออกมา ต้นทุนค่าล่าเสียงผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 168.55 บาท

1.2.11 ค่าแรงงานในการเก็บไม้ค้ำ หลังจากตัดเครือกล้วยจนหมดส่วนแล้ว เกษตรกรจะเริ่มเก็บไม้ค้ำ โดยมีต้นทุนค่าแรงงานในการเก็บไม้ค้ำเฉลี่ยไร่ละ 96.81 บาท

1.2.12 ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตร เครื่องมือการเกษตร สำหรับส่วนขนาดเล็ก ได้แก่ เครื่องสูบน้ำและท่อ หรือระหัดและเครื่องยนต์จุดระเบิด ถึงพ่นยา จอบ แชลง พลั่ว และคาน ซึ่งคำนวณค่าเสื่อมราคาด้วยวิธีเส้นตรง ตามอายุการใช้งานของ เครื่องมือ นั้น ๆ เกษตรกรมีต้นทุนค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตรเฉลี่ยไร่ละ 199.65 บาท

2. สัดส่วนต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทอง โดยเปรียบเทียบปัจจัยการผลิตแต่ละประ-
เภทกับต้นทุนการปลูกรวม จากตารางที่ 4.2 มีรายละเอียดดังนี้

2.1 พิจารณาปัจจัยการผลิตแต่ละประเภท สำหรับส่วนขนาดเล็กพบว่า ค่าแรง โดยตรง เป็นปัจจัยการผลิตที่มีผลกระทบต่อต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทองสูงสุด ต้นทุนค่าแรงโดย ตรงคิดเป็นร้อยละ 38.09 ของต้นทุนการปลูกรวม สูงกว่าต้นทุนค่าวัตถุดิบโดยตรงร้อยละ 1.17 และสูงกว่าต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตร้อยละ 13.10

2.2 พิจารณาในลักษณะการใช้จ่ายของเกษตรกร สำหรับส่วนขนาดเล็ก เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดร้อยละ 57.60 ของต้นทุนการปลูกรวม และมีค่าใช้จ่ายที่ไม่ เป็นเงินสดร้อยละ 42.40 ของต้นทุนการปลูกรวม ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดสูงกว่าค่าใช้จ่าย ที่ไม่เป็นเงินสดร้อยละ 15.20 เมื่อพิจารณาปัจจัยการผลิตแต่ละประเภทพบว่า

2.2.1 วัตถุดิบโดยตรง มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด และค่าใ้ ใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด เท่ากับ 30.76 : 6.16 ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดสูงกว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็น เงินสด ร้อยละ 24.60 ทั้งนี้เนื่องจากค่าน้ำมันซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญรองจากค่าแรงโดยตรง เป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด เมื่อรวมกับค่ายาปราบศัตรูพืช จึงมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด มีสัดส่วนต่อต้นทุนการปลูกรวมสูง ในขณะที่ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดมีเพียงค่าหมอกกล้วยเท่านั้น

2.2.2 ค่าแรงโดยตรง มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด และค่าใ้ ใช้จ่าย ที่ไม่เป็นเงินสด เท่ากับ 4.08 : 34.01 ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดสูงกว่าค่าใช้จ่ายที่เป็น เงินสดถึงร้อยละ 29.93 ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อที่เพาะปลูกขนาดเล็กเกษตรกรสามารถไ้แรงงานครัว เรือนดูแลสวนได้อย่างทั่วถึง ค่าแรงงานโดยตรงในการทำสวนมีเพียงค่า เตรียมดินเท่านั้นที่เป็น แรงงานจ้าง สำหรับงานอื่น ๆ เกษตรกรสามารถไ้แรงงานครัวเรือนทั้งหมด สัดส่วนค่าใช้จ่าย ที่ไม่เป็นเงินสดถึงสูงกว่าค่าใช้จ่ายเป็นเงินสด

ตารางที่ 4.2 เปรียบเทียบต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทอง ของเนื้อที่การเพาะปลูก 1-9 ไร่

ปีการเพาะปลูก 2527/2528 โดยคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละของต้นทุนการปลูกรวม

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด		ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด		รวม	
	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ
วัสดุติดโดยตรง	2,757.84	30.76	552.17	6.16	3,310.01	36.92
ค่าแรงงานโดยตรง	366.08	4.08	3,048.81	34.01	3,414.89	38.09
ค่าใช้จ่ายการผลิต	2,039.87	22.76	199.65	2.23	2,239.52	24.99
รวม	5,163.79	57.60	3,800.63	42.40	8,964.42	100

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2.3 ค่าใช้จ่ายการผลิต มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด เท่ากับ 22.76 : 2.23 ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดสูงกว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดร้อยละ 20.53 ทั้งนี้เนื่องจากค่าใช้จ่ายการผลิตส่วนใหญ่ คือ ค่าใช้ที่ดิน ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง ค่าอุปกรณ์การเกษตร ค่าซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์ ตลอดจนค่าดอกเบี้ยเงินกู้ล้วนเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดทั้งสิ้น มีเพียงค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตรเท่านั้นที่เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่เงินสด

3. ต้นทุนเฉลี่ยต่อเครือ ส่วนขนาดเล็กโดยทั่วไปจะปลูกกล้วยหอม 3 แถวใน 1 ไร่ ส่วน จำนวนหน่อกล้วยที่ปลูกโดยเฉลี่ยไร่ละ 368.11 หน่อ ความเสียหายที่เกิดขึ้นเฉลี่ยไร่ละ 77.75 เครือ คิดเป็นร้อยละ 21.12 ($\frac{77.75}{368.11} \times 100$) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นความเสียหายจากลมพายุ ผลผลิตที่ได้เฉลี่ยไร่ละ 290.36 เครือ จากตารางที่ 4.3 ส่วนขนาดนี้มีต้นทุนการปลูกเฉลี่ยเครือละ 30.87 บาท ประกอบด้วยค่าวัสดุปลูกโดยตรง 11.40 บาท ค่าแรงงานโดยตรง 11.76 บาท และค่าใช้จ่ายการผลิต 7.71 บาท แต่เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์เงินสด โดยคิดต้นทุนการปลูกเฉพาะค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดเท่านั้น เกษตรกรจะมีต้นทุนการปลูกที่เป็นเงินสดเฉลี่ยเครือละ 17.78 บาท ประกอบด้วยค่าวัสดุปลูกโดยตรง 9.50 บาท ค่าแรงโดยตรง 1.26 บาท และค่าใช้จ่ายการผลิต 7.02 บาท

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3 ต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ยต่อเครือ ของ เนื้อที่เพาะปลูก 1-9 ไร่

ปีการปลูก 2527/2528

หน่อที่ปลูกเฉลี่ยต่อไร่	368.11	หน่อ	100%
ผลเสียหายเฉลี่ยต่อไร่	77.75	เครือ	21.12%
ผลิตเฉลี่ยต่อไร่	290.36	เครือ	78.88%

หน่วย : บาท

รายการ	วัตถุดิบโดยตรง	ค่าแรงโดยตรง	ค่าใช้จ่ายการผลิต	ต้นทุนรวม
ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่	3,310.01	3,414.89	2,239.52	8,964.42
ต้นทุนเฉลี่ยต่อเครือ *	11.40	11.76	7.71	30.87
ต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อไร่	2,757.84	366.08	2,039.87	5,163.79
ต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อเครือ **	9.50	1.26	7.02	17.78

$$* \text{ ต้นทุนเฉลี่ยต่อเครือ} = \frac{\text{ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่}}{\text{ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่}}$$

$$** \text{ ต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อเครือ} = \frac{\text{ต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อไร่}}{\text{ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่}}$$

ขนาดเนื้อที่เพาะปลูก 10-39 ไร่

การทำสวนกล้วยหอมในเนื้อที่เพาะปลูก 10-39 ไร่ เป็นการเพาะปลูกขนาดกลาง เกษตรกรมีจำนวน 8 ราย เนื้อที่เพาะปลูกทั้งสิ้น 170 ไร่ กระจายอยู่ในบริเวณอำเภอธัญบุรี หนองเสือ และคลองหลวง ซึ่งอยู่ในแถบฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณนี้มีลมพายุพัดผ่านบ้างแต่ไม่รุนแรงนัก เนื่องจากไม่ได้อยู่ในบริเวณต้นลม เช่น ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา เนื้อที่เพาะปลูกขนาดนี้ลักษณะการเพาะปลูกยังคงใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลักเช่นเดียวกับเนื้อที่เพาะปลูกขนาดเล็ก แต่มีการนำเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรบางอย่างเข้ามาช่วยในการเพาะปลูก ได้แก่ เรือ และเครื่องย่นตรटना เพื่อช่วยรटनाในสวนกล้วยหอมแทนการใช้แรงงานรटना นอกจากนี้ยังมีการนำเครื่องตัดหญ้าเข้ามาช่วยในการกำจัดวัชพืช ตลอดจนการใช้เรือลากในการลำเลียงผลผลิตจากสวนแทนการใช้นานหาบ การนำเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรต่าง ๆ เหล่านี้เข้ามาช่วยในการเพาะปลูก จะทำให้เกษตรกรสามารถประหยัดเวลาในการดูแลรักษาสวนและการลำเลียงผลผลิตได้เป็นอย่างดี การวิเคราะห์ต้นทุนจะแยกพิจารณาใน 3 ลักษณะ คือ

1. ต้นทุนการปลูกเฉลี่ยต่อไร่ จากตาราง 4.4 เนื้อที่เพาะปลูกขนาด 10-39 ไร่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยไร่ละ 6,751.41 บาท ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด 5,183.58 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด 1,567.83 บาท โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด ได้แก่ ค่าวัสดุปลูกโดยตรง คือ ค่าปุ๋ย และค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าแรงโดยตรงคือค่าแรงในการปลูก และค่าใช้จ่ายการผลิต คือ ค่าใช้ที่ดิน ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิงและหล่อลื่น ค่าอุปกรณ์การเกษตร ค่าซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร และดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 ค่าปุ๋ย เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยคอกควบคู่กับปุ๋ยวิทยาศาสตร์ โดยใส่ปุ๋ยคอก 1-2 ครั้ง ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก ปุ๋ยคอกที่นิยมใช้คือ ปุ๋ยมูลหมู มูลเป็ด และมูลวัว การใส่ปุ๋ยคอกจะใส่ในระยะ 3 เดือนแรก สำหรับปุ๋ยวิทยาศาสตร์เกษตรกรจะเริ่มใช้เมื่อต้นกล้วยมีอายุ 4 เดือน และให้ปุ๋ยเดือนละครั้งจนกระทั่งได้ผลผลิต โดยเฉลี่ยแล้ว เกษตรกรจะใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ 5-6 ครั้งต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก วิธีให้ปุ๋ยจะใช้วิธีโรยรอบโคนต้นกล้วยและรटनाตามให้ปุ๋ย เกษตรกรมีต้นทุนค่าปุ๋ยเฉลี่ยไร่ละ 2,263.82 บาท ประกอบด้วยต้นทุนค่าปุ๋ยคอกเฉลี่ยไร่ละ 1,025 บาท และต้นทุนค่าปุ๋ยวิทยาศาสตร์เฉลี่ยไร่ละ 1,238.82 บาท

ตารางที่ 4.4 ต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ยต่อไร่ ของเนื้อที่เพาะปลูก 10-39 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2527/2528 ของชาวสวนกล้วยหอม จังหวัดปทุมธานี

หน่วย : บาท

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่เป็น เงินสด	ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็น เงินสด	รวม
วัตถุดิบโดยตรง	2,315.28	300.-	2,615.28
1. หน่อกล้วย	-	300.-	300.-
2. ปุ๋ย	2,263.82	-	2,263.82
ปุ๋ยคอก	1,025.-	-	1,025.-
ปุ๋ยวิทยาศาสตร์	1,238.82	-	1,238.82
3. ยาปราบศัตรูพืช	51.46	-	51.46
ค่าแรงโดยตรง	1,290.70	1,066.53	2,357.23
1. ค่าแรงงานในการปลูก	720.35	-	720.35
เตรียมดิน	570.35	-	570.35
ปลูกหน่อ	150.-	-	150.-
2. ค่าแรงในการดูแลรักษา	570.35	856.19	1,426.54
รดน้ำ	-	278.82	278.82
กำจัดวัชพืช	-	356.24	356.24
ป่าดหน่อและริดใบ	-	77.18	77.18
คลุมโคนโคนต้น	570.35	-	570.35
ใส่ปุ๋ย	-	57.88	57.88
ปราบศัตรูพืช	-	4.66	4.66
ตัดต้นกล้วย	-	81.41	81.41
3. ค่าแรงในการเก็บผลผลิต	-	210.34	210.34
ผ่าเสียบผลผลิต	-	143.52	143.52
เก็บไม้ค้ำ	-	66.82	66.82
ค่าใช้จ่ายในการผลิต	1,577.60	201.30	1,778.90
1. ค่าใช้ที่ดิน	500.-	-	500.-
2. น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	187.44	-	187.44
3. อุปกรณ์การเกษตร	418.05	-	418.05
4. ค่าซ่อมแซมเครื่องมือการเกษตร	57.41	-	57.41
5. ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตร	-	201.30	201.30
6. ดอกเบี้ยเงินกู้	414.70	-	414.70
ต้นทุนการผลิตต่อไร่	5,183.58	1,567.83	6,751.41

1.1.2 ค่ายาปราบศัตรูพืช การใช้ยาปราบศัตรูพืชโดยทั่วไปจะใช้ในกรณีป้องกันโรคใบจุด สำหรับส่วนขนาดกลางเกษตรกรมีทั้งการใช้ยาปราบศัตรูพืช และไม่ใช้ยาปราบศัตรูพืช ซึ่งจากการสัมภาษณ์เกษตรกรชาวสวนกล้วยหอมทอง ผู้ไม่ใช้ยาไม่มีความคิดเห็นว่าการปลูกกล้วยแต่ละแถวบนร่องสวนในระยะที่ห่างกัน จะช่วยลดการกระจายของโรคกล้วยหอมได้บ้าง ส่วนขนาดกลางมีต้นทุนค่ายาปราบศัตรูพืชเฉลี่ยไร่ละ 51.46 บาท ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่คำนวณจากต้นทุนของเกษตรกรผู้ใช้ยาปราบศัตรูพืชเท่านั้น

1.1.3 ค่าแรงงานในการเตรียมดิน เกษตรกรจ้างแรงงานในการเตรียมดิน ค่าจ้างแรงงานสำหรับเนื้อที่เพาะปลูกขนาดกลาง คิดตามความยาวของพื้นที่เป็นเส้น ในราคาเส้นละ 120 บาท ต้นทุนค่าแรงงานในการเตรียมดินเฉลี่ยไร่ละ 570.35 บาท

1.1.4 ค่าแรงงานในการปลูกหน่อ สำหรับส่วนขนาดกลางแรงงานในการปลูกหน่อนิยมใช้แรงงานจ้าง เนื่องจากเป็นงานที่ต้องการความรวดเร็ว การใช้แรงงานครัวเรือนสำหรับการปลูกหน่อจำนวนมาก ไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จในวันเดียว การใช้เวลานานจะมีผลทำให้หน่อช้ำและชะงักการเจริญเติบโตไปช่วงหนึ่ง ดังนั้นเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว เกษตรกรในพื้นที่เพาะปลูกขนาดกลางจึงใช้แรงงานจ้างในการปลูกหน่อ โดยคิดค่าจ้างแรงงานตามจำนวนหน่อที่ปลูก ในราคาหน่อละ 0.50 บาท ต้นทุนค่าปลูกหน่อเฉลี่ยต่อไร่ 150 บาท

1.1.5 ค่าแรงงานในการคลุมโคลนต้นกล้วย เกษตรกรใช้แรงงานจ้าง โดยอัตราค่าจ้างคิดตามความยาวของพื้นที่เป็นเส้น ในราคาเส้นละ 120 บาท ต้นทุนค่าคลุมโคลนเฉลี่ยไร่ละ 570.35 บาท

1.1.6 ค่าใช้ที่ดิน เกษตรกรมีการเช่าที่ดินเพื่อทำการเพาะปลูก ค่าเช่าที่ดินเฉลี่ยไร่ละ 500 บาท ซึ่งเป็นราคาเช่าของสวนขนาดกลางที่ตั้งอยู่ในทำเลที่การคมนาคมขนส่งสะดวก การระบายน้ำดี และลมพายุพัดผ่านน้อย

1.1.7 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น เกษตรกรใช้น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่นสำหรับเครื่องสูบน้ำ และเครื่องยंत्रต้นน้ำ โดยมีต้นทุนเฉลี่ยไร่ละ 187.44 บาท

1.1.8 ค่าอุปกรณ์การเกษตร ได้แก่ ค่ามัด มัดขอ แครงรดน้ำ ไม้ค้ำ และเชือกฟาง ซึ่งมีต้นทุนเฉลี่ยไร่ละ 418.05 บาท

1.1.9 ค่าซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร เครื่องมือ

อุปกรณ์ทางเกษตรต่าง ๆ ในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูกจะต้องมีการซ่อมแซม โดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรมีต้นทุนค่าซ่อมแซมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรไร่ละ 57.41 บาท

1.1.10 ดอกเบี้ยยเงินกู้ เกษตรกรมีการกู้ยืมเงินจากสถาบันการ

เงินในระบบ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์หรือธนาคารกสิกรไทย อัตราดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 13-14 ต่อปี ต้นทุนค่าดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยไร่ละ 414.70 บาท

1.2 ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด ได้แก่ ค่าวัสดุติดโดยตรง คือ หน่อกล้วย

ค่าแรงงานโดยตรง คือ ค่าแรงในการดูแลรักษาล้วนกล้วย และค่าแรงในการเก็บผลผลิต ค่าใช้จ่ายการผลิต คือ ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตร สำหรับค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดนี้จะประเมินจากราคาที่เกิดขึ้นจริงในท้องถิ่น กล่าวคือ ค่าหน่อกล้วยจะใช้ราคาที่ซื้อขายกันเป็นราคาประเมิน สำหรับแรงงานครัวเรือนจะประเมินตามค่าจ้างแรงงานของท้องถิ่น คือ วันละ 40 บาท ต่อคน รายละเอียดค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดมีดังนี้

1.2.1 ค่าหน่อกล้วย เกษตรกรใช้หน่อกล้วยของตนเองในการขยาย

พันธุ์ ส่วนขนาดกลางมีการปลูกหน่อกล้วยเฉลี่ยต่อไร่ ต่ำกว่าส่วนขนาดเล็ก แต่เมื่อพิจารณาปริมาณรวมทั้งสิ้น จำนวนหน่อกล้วยที่ใช้ต่อครั้งมีปริมาณมาก และเมื่อเกษตรกรมีการซื้อหน่อกล้วยจำนวนมาก ต้นทุนค่าขนส่งต่อหน่วยจะต่ำลง ราคาประเมินของหน่อกล้วยหอมสำหรับส่วนขนาดกลาง คิดราคาหน่อละ 1.- บาท ซึ่งเป็นราคาซื้อขายโดยทั่วไปของการซื้อหน่อในปริมาณรวมที่มาก ต้นทุนค่าหน่อกล้วยสำหรับส่วนขนาดกลางเฉลี่ยไร่ละ 300.- บาท

1.2.2 ค่าแรงในการรดน้ำ เกษตรกรอาศัยเครื่องสูบน้ำติดบนเรือ

สูบน้ำจากร่องสวนรดต้นกล้วย การรดน้ำโดยใช้เรือและเครื่องยंत्रรดน้ำจะประหยัดเวลากว่าการใช้แครงล่ารดน้ำมาก เกษตรกรมีต้นทุนค่าแรงงานในการรดน้ำเฉลี่ยไร่ละ 278.82 บาท

1.2.3 ค่าแรงงานในการกำจัดวัชพืช เกษตรกรมีการนำเครื่องตัดหญ้า

เข้ามาช่วยในการกำจัดวัชพืชโดยปกติจะทำสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง ต้นทุนค่าแรงงานในการกำจัดวัชพืชเฉลี่ยไร่ละ 356.24 บาท

1.2.4 ค่าแรงงานในการปาดหน่อและริดใบ เกษตรกรจะปาดหน่อกล้วย

ที่เกินกิ่ง เหลือไว้เพียงต้นละ 2-3 หน่อ และทำการริดใบต้นกล้วยให้เหลือต้นละ 6-10 ใบ ต้นทุนค่าแรงงานในการปาดหน่อและริดใบเฉลี่ยไร่ละ 77.18 บาท

1.2.5 ค่าแรงงานในการใส่ปุ๋ย เกษตรกรจะทำการใส่ปุ๋ยประมาณ 7-8 ครั้งต่อฤดูกาลเพาะปลูก หลังจากโรยปุ๋ยรอบโคนต้นกล้วยแล้ว เกษตรกรจะใช้เรือรตน้ำรดจนชุ่ม เพื่อให้ปุ๋ยซึมลงสู่พื้นดิน ต้นทุนค่าแรงงานในการใส่ปุ๋ยเฉลี่ยไร่ละ 57.88 บาท

1.2.6 ค่าแรงงานในการปราบศัตรูพืช สำหรับส่วนขนาดกลาง เกษตรกรจะใช้ยาปราบศัตรูพืช เมื่อกล้วยออกเครือแล้วเพื่อป้องกันผลสับเล็ก ต้นทุนค่าแรงงานในการปราบศัตรูพืชเฉลี่ยไร่ละ 4.66 บาท

1.2.7 ค่าแรงงานในการค้ำยันต้นกล้วย เกษตรกรมีค่าแรงงานในการค้ำยันต้นกล้วยเฉลี่ยไร่ละ 81.41 บาท

1.2.8 ค่าแรงงานในการล่าเสียงผลผลิต เกษตรกรจะล่าเสียงเครือกล้วยที่พ่อค้าผู้รับซื้อคัดแล้วจากสวนโดยใช้เรือลาก ซึ่งเป็นวิธีการล่าเสียงผลผลิตที่รวดเร็วกว่าการใช้คานหาบ ต้นทุนค่าแรงงานในการล่าเสียงผลผลิต เฉลี่ยไร่ละ 143.52 บาท

1.2.9 ค่าแรงงานในการเก็บไม้ค้ำ หลังจากตัดเครือกล้วยเรียบร้อยแล้ว เกษตรกรจะเริ่มเก็บไม้ค้ำ โดยมีต้นทุนค่าแรงงานในการเก็บไม้ค้ำเฉลี่ยไร่ละ 66.82 บาท

1.2.10 ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตร เครื่องมือการเกษตรสำหรับส่วนขนาดกลาง ได้แก่ เครื่องสูบน้ำและท่อ เครื่องยนต์รตน้ำ เรือ ถังพ่นยา เครื่องตัดหญ้า และลอบ คำนวณค่าเสื่อมราคาด้วยวิธีเส้นตรงตามอายุการใช้งานของเครื่องมือ นั้น ๆ เกษตรกรมีต้นทุนค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตรเฉลี่ยไร่ละ 201.30 บาท

2. สัดส่วนต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทอง โดยเปรียบเทียบปัจจัยการผลิตแต่ละประเภท กับต้นทุนการปลูกรวม จากตารางที่ 4.5 มีรายละเอียดดังนี้

2.1 พิจารณาปัจจัยการผลิตแต่ละประเภท สำหรับส่วนขนาดกลางพบว่า ค่าวัตถุดิบโดยตรง เป็นปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทองสูงสุด ต้นทุนค่าวัตถุดิบโดยตรงคิดเป็นร้อยละ 38.74 ของต้นทุนการปลูกรวม สูงกว่าต้นทุนค่าแรงงานโดยตรงซึ่งมีความสำคัญรองมา ร้อยละ 3.83 และสูงกว่าต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตร้อยละ 12.39

2.2 พิจารณาในลักษณะการใช้จ่ายของเกษตรกร สำหรับส่วนขนาดกลาง มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด คือ 76.78:23.22 ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดสูงกว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด ร้อยละ 53.56 และเมื่อพิจารณาปัจจัยการผลิตแต่ละประเภทพบว่า

2.2.1 วัตถุดิบโดยตรง มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด เท่ากับ 34.29:4.45 ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดสูงกว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด ร้อยละ 29.84 ทั้งนี้เนื่องจากค่าปุ๋ยและค่ายาปราบศัตรูพืช ซึ่งต้องจ่ายเป็นเงินสดมีมูลค่าเฉลี่ยต่อไร่สูง

2.2.2 ค่าแรงโดยตรง สำหรับส่วนขนาดกลางเกษตรกรมีการจ้างงานเพิ่มขึ้น งานการเตรียมดิน ปลูกหน่อ และคลุมโคลนจะใช้แรงงานจ้าง ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว แต่สำหรับงานการดูแลรักษาส่วนและการล่าเสี่ยงผลผลิต เกษตรกรยังคงใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก อย่างไรก็ตามเนื่องจากค่าจ้างแรงงานในงานการเตรียมดินและคลุมโคลนมีมูลค่าสูง ดังนั้นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดสำหรับส่วนขนาดกลางจึงสูงกว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด ร้อยละ 3.33 สัดส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดคือ 19.12:15.79

2.2.3 ค่าใช้จ่ายการผลิต มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายการผลิตที่เป็นเงินสด และค่าใช้จ่ายการผลิตที่ไม่เป็นเงินสด เท่ากับ 23.37:2.98 ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดสูงกว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดร้อยละ 20.39 ทั้งนี้เนื่องจากค่าใช้จ่ายการผลิตส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดมีเพียงค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตร เท่านั้นที่เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด

3. ต้นทุนเฉลี่ยต่อเครือ ส่วนขนาดกลางโดยเฉลี่ยจะปลูกกล้วยหอม 2 แถวใน 1 ร่องสวน จำนวนหน่อที่ปลูกโดยเฉลี่ยไร่ละ 300 หน่อ ความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยเฉลี่ย 12.35 เครือ คิดเป็นร้อยละ 4.12 ($\frac{12.35}{300} \times 100$) ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่น้อยมาก ผลผลิตที่ได้เฉลี่ยไร่ละ 287.65 เครือ จากตารางที่ 4.6 ต้นทุนปลูกเฉลี่ยเครือละ 23.47 บาท ประกอบด้วยค่าวัตถุดิบโดยตรง 9.09 บาท ค่าแรงโดยตรง 8.20 บาท และค่าใช้จ่ายการผลิต 6.18 บาท

ตารางที่ 4.5 เปรียบเทียบต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทอง ของเนื้อที่เพาะปลูก 10-39 ไร่

ปีการเพาะปลูก 2527/2528 โดยคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละของต้นทุนการปลูกรวม

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด		ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด		รวม	
	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ
วัตถุดิบโดยตรง	2,315.28	34.29	300.-	4.45	2,615.28	38.74
ค่าแรงงานโดยตรง	1,290.70	19.12	1,066.53	15.79	2,357.23	34.91
ค่าใช้จ่ายการผลิต	1,577.60	23.37	201.30	2.98	1,778.90	26.35
รวม	5,183.58	76.78	1,567.83	23.22	6,751.41	100.-

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แต่เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์เงินสด โดยคิดต้นทุนเฉพาะค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดเท่านั้น เกษตรกร
จะมีต้นทุนการปลูกที่เป็นเงินสดเฉลี่ยเฉลี่ย 18.02 บาท ประกอบด้วยค่าวัสดุปลูกโดยตรง 8.05
บาท ค่าแรงโดยตรง 4.49 บาท และค่าใช้จ่ายการผลิต 5.48 บาท

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.6 ต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ยต่อเครือ ของเนื้อที่เพาะปลูก 10-39 ไร่
ปีการเพาะปลูก 2527/2528

หน่อที่ปลูกเฉลี่ยต่อไร่	300.-	หน่อ	100%
ผลเสียหายเฉลี่ยต่อไร่	12.35	เครือ	4.12%
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	287.65	เครือ	95.88%

หน่วย: บาท

รายการ	วัตถุดิบโดยตรง	ค่าแรง โดยตรง	ค่าใช้จ่ายการผลิต	รวม
ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่	2,615.28	2,357.23	1,778.90	6,751.41
ต้นทุนเฉลี่ยต่อเครือ*	9.09	8.20	6.18	23.47
ต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อไร่	2,315.28	1,290.70	1,577.60	5,183.58
ต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อเครือ**	8.05	4.49	5.48	18.02

$$* \text{ ต้นทุนเฉลี่ยต่อเครือ} = \frac{\text{ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่}}{\text{ผลเฉลี่ยต่อไร่}}$$

$$** \text{ ต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อเครือ} = \frac{\text{ต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อไร่}}{\text{ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่}}$$

ขนาดเนื้อที่เพาะปลูก 40 ไร่ขึ้นไป

การทำสวนกล้วยหอมทองในเนื้อที่เพาะปลูก 40 ไร่ขึ้นไป เป็นการเพาะปลูกขนาดใหญ่ ซึ่งการเพาะปลูกจะเป็นไปในลักษณะการค้า แรงงานที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานจ้าง มีการนำเครื่องมือการเกษตรเข้ามาช่วยในการเพาะปลูก นอกจากจะใช้เรือและเครื่องยนต์ในการรดน้ำแล้วยังมีการนำเครื่องตัดหญ้า และเครื่องพ่นยาเข้ามาใช้ในการเพาะปลูก เพื่อเป็นการลดค่าจ้างแรงงานในการทำสวนกล้วยหอม ส่วนขนาดใหญ่เกษตรกรมีจำนวน 4 ราย เนื้อที่เพาะปลูก 240 ไร่ กระจายอยู่ในฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา การวิเคราะห์ต้นทุนมีดังนี้

1. ต้นทุนการปลูกเฉลี่ยต่อไร่ จากตารางที่ 4.7 ส่วนขนาดใหญ่ที่มีเนื้อที่เพาะปลูกขนาด 40 ไร่ขึ้นไป มีต้นทุนเฉลี่ยไร่ละ 6,795.78 บาท ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด 5,759.26 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด 1,036.52 บาท โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด ได้แก่ วัสดุต้นโดยตรง คือ ค่าปุ๋ย และค่ายาปราบศัตรูพืช แรงงานโดยตรงคือ ค่าแรงในการปลูก ค่าแรงในการดูแลรักษา และค่าแรงในการเก็บผลผลิต ค่าใช้จ่ายการผลิต คือ ค่าใช้ที่ดิน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น ค่าอุปกรณ์การเกษตร ค่าซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร และค่าดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 ค่าปุ๋ย สำหรับส่วนขนาดใหญ่ไม่นิยมใช้ปุ๋ยคอก จะใช้เพียงปุ๋ยวิทยาศาสตร์เท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าของสวนมีความเห็นว่า ปุ๋ยคอกมีวิธีการใช้ที่ยุ่งยาก ปริมาณที่ใช้ต่อต้นสูง หลังจากสั่งซื้อปุ๋ยคอกเป็นคันรถแล้ว จะต้องใช้แรงงานจ้างล่าเสียงปุ๋ยคอกมาโรยรอบโคนต้นกล้วย ผิดกับปุ๋ยวิทยาศาสตร์ซึ่งปริมาณใช้ต่อต้นต่ำ วิธีใช้สะดวกและรวดเร็ว ต้นทุนค่าปุ๋ยเฉลี่ยไร่ละ 2,326.25 บาท

1.1.2 ค่ายาปราบศัตรูพืช เกษตรกรจะใช้ยาปราบศัตรูพืช โดยผสมกับน้ำ บรรจุในเครื่องพ่นยาพ่นขึ้นไปตามยอด และให้น้ำยาไหลลงตามกาบใบ โดยเฉลี่ยเกษตรกรจะใช้ยาปราบศัตรูพืช 2 ครั้ง ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก ต้นทุนค่ายาปราบศัตรูพืชเฉลี่ยไร่ละ 139.- บาท

1.1.3 ค่าแรงงานในการเตรียมดิน สำหรับส่วนขนาดใหญ่การเตรียมดินใช้แรงงานจ้าง โดยคิดตามความยาวของพื้นที่เป็นเส้น ในราคาเส้นละ 120.- บาท ต้นทุนค่าแรงในการเตรียมดินเฉลี่ยไร่ละ 572.50 บาท

ตารางที่ 4.7 ต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ยต่อไร่ ของเนื้อที่เพาะปลูก 40 ไร่ขึ้นไป ปีการเพาะปลูก 2527/2528 ของชาวสวนกล้วยหอม จังหวัดปทุมธานี

หน่วย: บาท

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่เป็น เงินสด	ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็น เงินสด	รวม
วัตถุดิบโดยตรง	2,465.25	416.67	2,881.92
1. หน่อกล้วย	-	416.67	416.67
2. ปุ๋ย	2,326.25	-	2,326.25
ปุ๋ยคอก	-	-	-
ปุ๋ยวิทยาศาสตร์	2,326.25	-	2,326.25
3. ยาปราบศัตรูพืช	139.-	-	139.-
ค่าแรงโดยตรง	2,325.-	8.33	2,333.33
1. ค่าแรงงานในการปลูก	780.83	-	780.83
เตรียมดิน	572.50	-	572.50
ปลูกหน่อ	208.33	-	208.33
2. ค่าแรงในการดูแลรักษา	1,352.50	-	1,352.50
รดน้ำ	225.-	-	225.-
กำจัดวัชพืช	333.-	-	333.-
พาดหน่อและริตใบ	65.67	-	65.67
คลุมโคนโคนต้น	572.50	-	572.50
ใส่ปุ๋ย	45.-	-	45.-
ปราบศัตรูพืช	4.-	-	4.-
ตัดต้นกล้วย	107.33	-	107.33
3. ค่าแรงในการเก็บผลผลิต	191.67	8.33	200.-
ลำเลียงผลผลิต	108.34	8.33	116.67
เก็บไม้เท้า	83.33	-	83.33
ค่าใช้จ่ายในการผลิต	969.01	611.52	1,580.53
1. ค่าใช้ที่ดิน	8.-	492.-	500.-
2. น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	222.13	-	222.13
3. อุปกรณ์การเกษตร	413.46	-	413.46
4. ค่าซ่อมแซมเครื่องมือการเกษตร	27.50	-	27.50
5. ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตร	-	119.52	119.52
6. ดอกเบี้ยเงินกู้	297.92	-	297.92
ต้นทุนการผลิตต่อไร่	5,759.26	1,036.52	6,795.78

ที่มา: จากตารางที่ 3 ภาคผนวก ก

1.1.4 ค่าแรงงานในการปลูกหน่อ ค่าจ้างแรงงานคิดตามจำนวนหน่อที่ปลูก ในราคาหน่อละ 0.50 บาท ต้นทุนค่าปลูกหน่อเฉลี่ยไร่ละ 208.33 บาท

1.1.5 ค่าแรงงานในการรดน้ำ การรดน้ำต้นกล้วยในสวนจะใช้เรือและเครื่องยนตร์รดน้ำ ต้นทุนค่าแรงในการรดน้ำเฉลี่ยไร่ละ 225.-บาท ค่าจ้างแรงงานสำหรับงานทั่วไปในสวนจะคิดในอัตราวันละ 40 บาทต่อคน

1.1.6 ค่าแรงงานในการกำจัดวัชพืช สำหรับสวนขนาดใหญ่ การกำจัดวัชพืชจะอาศัยเครื่องตัดหญ้าแทนการใช้มือ ต้นทุนค่าแรงงานในการกำจัดวัชพืชเฉลี่ยไร่ละ 333.-บาท

1.1.7 ค่าแรงงานในการปาดหน่อและริดใบ เกษตรกรจะปาดหน่อเกินกิ่งและริดใบกล้วยให้เหลือเพียงต้นละ 6-10 ใบ ต้นทุนค่าแรงงานในการปาดหน่อและริดใบเฉลี่ยไร่ละ 65.67 บาท

1.1.8 ค่าแรงงานในการคลุมโคลนต้นกล้วย ค่าจ้างแรงงานคิดตามความยาวของพื้นที่เป็นเส้น ในอัตราเส้นละ 120.- บาท ต้นทุนค่าแรงงานในการคลุมโคลนเฉลี่ยไร่ละ 572.50 บาท

1.1.9 ค่าแรงงานในการใส่ปุ๋ย สวนขนาดใหญ่มีการใส่ปุ๋ยประมาณ 7-8 ครั้งต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก ต้นทุนค่าแรงงานในการใส่ปุ๋ยเฉลี่ยไร่ละ 45.- บาท

1.1.10 ค่าแรงงานในการปราบศัตรูพืช จะใช้เมื่อต้นกล้วยออกเครือแล้ว ต้นทุนค่าแรงงานในการปราบศัตรูพืชเฉลี่ยไร่ละ 4.- บาท

1.1.11 ค่าแรงงานในการค้ำยันต้นกล้วย สวนขนาดใหญ่มีต้นทุนค่าแรงงานในการค้ำยันต้นกล้วยเฉลี่ยไร่ละ 107.33 บาท

1.1.12 ค่าแรงงานในการล่าเสียงผลผลิต การล่าเสียงผลผลิตที่พ่อค้าผู้รับซื้อคัดเลือกแล้วจากสวน มีการจ้างแรงงานและแรงงานของผู้เป็นเจ้าของสวน ต้นทุนค่าจ้างแรงงานสำหรับค่าแรงงานในการล่าเสียงผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 108.34 บาท

1.1.13 ค่าแรงงานในการเก็บไม้ค้ำ ต้นทุนสำหรับค่าแรงงานในการเก็บไม้ค้ำ หลังจากตัดเครือกล้วยจนหมดสวนแล้วเฉลี่ยไร่ละ 83.33 บาท

1.1.14 ค่าใช้จ่ายที่ดิน สำหรับส่วนขนาดใหญ่เจ้าของส่วนจะขายที่ดินของตนเอง ซึ่งจะมีค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดในส่วนของภาษีที่ดิน โดยเฉลี่ยแล้วเจ้าของที่ดินมีการเสียภาษีที่ดินในราคาไร่ละ 8.- บาท

1.1.15 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น : ส่วนขนาดใหญ่มีการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่นกับเครื่องสูบน้ำ เครื่องยนต์รถน้ำ เครื่องตัดหญ้า และเครื่องพ่นยา ต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่นเฉลี่ยไร่ละ 222.13 บาท

1.1.16 ค่าอุปกรณ์การเกษตร ได้แก่ ฝัด ฝัดขอล ไม้ค้ำ และเชือกฟาง ต้นทุนค่าอุปกรณ์การเกษตร เฉลี่ยไร่ละ 413.46 บาท

1.1.17 ค่าซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร โดยเฉลี่ยสำหรับส่วนขนาดใหญ่ มีต้นทุนค่าซ่อมแซมเครื่องมือการเกษตรเฉลี่ยไร่ละ 27.50 บาท

1.1.18 ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ เจ้าของส่วนมีการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ต้นทุนค่าดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยไร่ละ 297.92 บาท

1.2 ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด สำหรับส่วนขนาดใหญ่ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดมีเพียงค่าหน่อกล้วย ค่าแรงงานบางส่วนในการสาเลียงผลผลิต ค่าใช้ที่ดินประเมินตามอัตราค่าเช่าในท้องถิ่น ภายหลังจากหักภาษีที่ดินแล้ว และค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตร ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ :

1.2.1 ค่าหน่อกล้วย ส่วนขนาดใหญ่จะใช้น่อกล้วยของตนเองในการขยายพันธุ์ ราคาหน่อเฉลี่ยหน่อละ 1 บาท ต้นทุนค่าหน่อกล้วยเฉลี่ยไร่ละ 416.67 บาท

1.2.2 ค่าแรงงานในการสาเลียงผลผลิต ขณะที่พ่อค้าผู้รับซื้อทำการคัดเลือกและตัดเครือกล้วยที่ต้องการ เจ้าของส่วนจะติดตามเข้าไปสังเกตการณ์การตัดเครือกล้วยพร้อมกันนั้นก็จะช่วยสาเลียงกล้วยที่ตัดเครือแล้ว ใส่เรือลากบรรทุกออกจากส่วน แรงงานครัวเรือนจะคิดอัตราวันละ 40 บาท ต่อคน ต้นทุนค่าแรงงานในส่วนที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสดเฉลี่ยไร่ละ 8.33 บาท

1.2.3 ค่าใช้จ่ายที่ดิน โดยทั่วไปสำหรับส่วนขนาดใหญ่ เจ้าของส่วนมักจะเป็นเจ้าของที่ดิน ดังนั้นค่าใช้จ่ายที่ดินจะประเมินจากค่าเช่าที่ดินในท้องถิ่น คืออัตราค่าเช่าไร่ละ 500 บาท ซึ่งจะประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด คือค่าภาษีที่ดินไร่ละ 8.- บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดไร่ละ 492.- บาท

1.2.4 ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตร เครื่องมือการเกษตร สำหรับส่วนขนาดใหญ่ ได้แก่ เครื่องสูบน้ำและท่อ เครื่องยนต์รถน้ำ เรือ เครื่องพ่นยา เครื่องตัดหญ้า และจอบ ซึ่งคำนวณค่าเสื่อมราคาด้วยวิธีเส้นตรง ตามอายุการใช้งานของ เครื่องมือนั้น ต้นทุนค่าเสื่อมราคาสำหรับส่วนขนาดใหญ่เฉลี่ยร้อยละ 119.52 บาท

2. สัดส่วนต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทอง โดยเปรียบเทียบแต่ละปัจจัยการผลิต กับต้นทุนการปลูกรวม จากตารางที่ 4.8 มีรายละเอียดดังนี้

2.1 พิจารณาปัจจัยการผลิตแต่ละประเภท สำหรับส่วนขนาดใหญ่ พบว่า ค่า วัสดุปลูกโดยตรง เป็นปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทองสูงสุด ต้นทุนค่า วัสดุปลูกโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 42.41 บาท ของต้นทุนการปลูกรวม สูงกว่าต้นทุนค่าแรงงานโดยตรงร้อยละ 8.08 บาท และสูงกว่าต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตร้อยละ 19.15 บาท

2.2 พิจารณาในลักษณะการใช้จ่ายของเจ้าของสวน สำหรับส่วนขนาดใหญ่ มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดคือ 84.75:15.25 ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดสูงกว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดร้อยละ 69.50 ของต้นทุนการปลูกรวม เพื่อพิจารณา ปัจจัยการผลิตแต่ละประเภท พบว่า

2.2.1 วัสดุปลูกโดยตรง มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดและค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด เท่ากับ 36.28:6.13 ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดสูงกว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็น เงินสดร้อยละ 30.15 ของต้นทุนการปลูกรวม

2.2.2 ค่าแรงโดยตรง สำหรับส่วนขนาดใหญ่แรงงานที่ใช้จ่ายส่วนใหญ่ เป็นแรงงานจ้าง แรงงานครัวเรือนมีเพียงการล่าเหยียดผลผลิต ซึ่งเจ้าของสวนจะเข้าไปสังเกต การจัดการตัดเครือกล้วยของผู้รับซื้อ และช่วยล่าเหยียดผลผลิตออกมา สัดส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด เท่ากับ 34.21:0.12 ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดสูงกว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดร้อยละ 34.09 ของต้นทุนการปลูกรวม

2.2.3 ค่าใช้จ่ายการผลิต สัดส่วนค่าใช้จ่ายการผลิตที่เป็นเงินสด และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด เท่ากับ 14.26:9.- ค่าใช้จ่ายการผลิตที่เป็นเงินสดสูงกว่า ค่าใช้จ่ายการผลิตที่ไม่เป็นเงินสดร้อยละ 5.26 ของต้นทุนการปลูกรวม ทั้งนี้เนื่องจากค่าใช้จ่าย การผลิตส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด มีเพียงค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตรและค่าใช้จ่าย ที่ดินของตนเองเท่านั้นที่เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด

ตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทอง ของเนื้อที่เพาะปลูก 40 ไร่ขึ้นไป

ปีการเพาะปลูก 2527/2528 โดยคิดเป็นอัตราร้อยละของต้นทุนการปลูกรวม

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด		ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด		รวม	
	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ
วัตถุดิบโดยตรง	2,465.25	36.28	416.67	6.13	2,881.92	42.41
ค่าแรงโดยตรง	2,325.-	34.21	8.33	0.12	2,333.33	34.33
ค่าใช้จ่ายการผลิต	969.01	14.26	611.52	9.-	1,580.53	23.26
รวม	5,759.26	84.75	1,036.52	15.25	6,795.78	100.-

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ต้นทุนเฉลี่ยต่อเครือ ส่วนขนาดใหญ่โดยเฉลี่ยจะปลูกกล้วยหอม 3-4 แถว ใน 1 ร่องสวน จำนวนหน่อกล้วยที่ปลูกโดยเฉลี่ยไร่ละ 416.67 หน่อ ความเสียหายที่เกิดขึ้น 110.42 เครือ คิดเป็นร้อยละ 26.50 ($\frac{110.42}{416.67} \times 100$) ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นความเสียหายในแง่ที่เครือกล้วยไม่ได้มาตรฐาน กล่าวคือมีเครือกล้วยที่มี 3 หวี จำนวนมาก ผลผลิตมาตรฐานที่ได้เฉลี่ยไร่ละ 306.25 เครือ จากตารางที่ 4.9 ต้นทุนปลูกเฉลี่ยเครือละ 22.19 บาท ประกอบด้วยค่าวัสดุ 9.41 บาท ค่าแรงโดยตรง 7.62 บาท และค่าใช้จ่ายการผลิต 5.16 บาท เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์เงินสด โดยคิดต้นทุนการปลูกเฉพาะค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดเท่านั้น เจ้าของสวนจะมีต้นทุนการปลูกที่เป็นเงินสดเครือละ 18.80 บาท ประกอบด้วย ค่าวัสดุโดยตรง 8.05 บาท ค่าแรงโดยตรง 7.59 บาท และค่าใช้จ่ายการผลิต 3.16 บาท

การเปรียบเทียบต้นทุนการปลูกของส่วนกล้วยหอมทองที่มีเนื้อที่เพาะปลูกต่างกัน

ต้นทุนการปลูกของส่วนกล้วยหอมทองที่มีเนื้อที่เพาะปลูกต่างกัน จะพิจารณาใน 3 ลักษณะ

1. เปรียบเทียบต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ยต่อไร่ ซึ่งจะแยกพิจารณาในแง่ ต้นทุนรวม และต้นทุนการปลูกที่เป็นเงินสด จากตารางที่ 4.10 มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ต้นทุนการปลูกต่อไร่ เนื้อที่เพาะปลูกขนาดเล็ก มีต้นทุนการปลูกต่อไร่สูงสุดเฉลี่ยไร่ละ 8,964.42 บาท เนื้อที่เพาะปลูกขนาดกลางมีต้นทุนการปลูกต่อไร่ต่ำสุดเฉลี่ยไร่ละ 6,751.41 บาท และเนื้อที่เพาะปลูกขนาดใหญ่มีต้นทุนการปลูกต่อไร่ 6,795.78 ต้นทุนการปลูกต่อไร่ มีความแตกต่างกันเนื่องจากปัจจัยการผลิต คือ

1.1.1 วัสดุโดยตรง เนื้อที่เพาะปลูกขนาดเล็ก มีต้นทุนค่าวัสดุ สูงสุดเฉลี่ยไร่ละ 3,310.01 บาท เนื้อที่เพาะปลูกขนาดกลางมีต้นทุนค่าวัสดุต่ำสุดเฉลี่ยไร่ละ 2,615.28 บาท และเนื้อที่เพาะปลูกขนาดใหญ่มีต้นทุนค่าวัสดุ 2,881.92 บาท ซึ่งรายละเอียดของความแตกต่างมีดังนี้

1.1.1.1 ค่านอกกล้วย ส่วนขนาดกลางมีค่านอกกล้วยต่ำสุด คือค่านอกกล้วยเฉลี่ยไร่ละ 300 บาท ต่ำกว่าส่วนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ซึ่งมีค่านอกกล้วยเฉลี่ยไร่ละ 552.17 บาท และ 416.67 บาท ตามลำดับ เมื่อพิจารณาส่วนขนาดเล็ก จะพบว่าส่วนขนาดนี้มีราคาต่อหน่วยของหน่อกล้วยสูง ประกอบกับการปลูกหน่อเฉลี่ยต่อไร่จำนวนมาก เพื่อชดเชยกับต้นกล้วยที่เสียหายเนื่องจากลมพายุ จึงมีผลทำให้ต้นทุนค่านอกกล้วยเฉลี่ยต่อ

ตารางที่ 4.9 ต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ยต่อเครือ ของเนื้อที่การเพาะปลูก 40 ไร่ขึ้นไป
ปีการเพาะปลูก 2527/2528

หน่อที่ปลูกเฉลี่ยต่อไร่	416.67	หน่อ	100 %
ผลเสียหายเฉลี่ยต่อไร่	110.42	เครือ	26.50%
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	306.25	เครือ	73.50%

หน่วย : บาท

รายการ	วัตถุดิบโดยตรง	ค่าแรงโดยตรง	ค่าใช้จ่ายการผลิต	รวม
ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่	2,881.92	2,333.33	1,580.53	6,795.78
ต้นทุนเฉลี่ยต่อเครือ *	9.41	7.62	5.16	22.19
ต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อไร่	2,465.25	2,325.-	969.01	5,759.26
ต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อเครือ **	8.05	7.59	3.16	18.80

$$* \text{ ต้นทุนเฉลี่ยต่อเครือ} = \frac{\text{ต้นทุนการปลูกเฉลี่ยต่อไร่}}{\text{ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่}}$$

$$** \text{ ต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อเครือ} = \frac{\text{ต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อไร่}}{\text{ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่}}$$

ตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ยต่อไร่ ปีการเพาะปลูก 2527/2528

รายการ	เดือนที่ 1-9 ไร่		เดือนที่ 10-39 ไร่		เดือนที่ 40 ไร่ขึ้นไป	
	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ
วัตถุประสงค์โดยตรง	3,310.01	36.92	2,615.28	38.74	2,881.92	42.41
1. หน่อกล้วย	552.17	6.16	300	4.45	416.67	6.13
2. ปุ๋ย	2,647.03	29.53	2,263.82	33.53	2,326.25	34.23
ปุ๋ยคอก	692.32	7.72	1,025.00	15.18	-	-
ปุ๋ยวิทยาศาสตร์	1,954.71	21.81	1,238.82	18.35	2,326.25	34.23
3. ค่าปราบศัตรูพืช	110.81	1.23	51.46	0.76	139.00	2.05
ค่าแรงโดยตรง	3,414.89	38.09	2,357.23	34.91	2,333.33	34.33
1. ค่าแรงในการปลูก	510.13	5.69	720.35	10.67	780.83	11.49
เตรียมดิน	366.08	4.08	570.35	8.45	572.50	8.42
ปลูกหน่อ	144.05	1.61	150.00	2.22	208.33	3.07
2. ค่าแรงในการดูแลรักษา	2,639.40	29.44	1,426.54	21.13	1,352.50	19.90
รดน้ำ	1,218.18	13.59	278.82	4.13	225.00	3.31
กำจัดวัชพืช	354.93	3.96	356.24	5.28	333.00	4.90
ป่าท่อนและรักษาใบ	147.32	1.64	77.18	1.14	65.67	0.97
คลุมโคนต้น	578.04	6.44	570.35	8.45	572.50	8.42
ใส่ปุ๋ย	171.44	1.91	57.88	0.86	45.00	0.66
ปราบศัตรูพืช	24.56	0.28	4.66	0.07	4.00	0.06
กำจัดต้นกล้วย	144.93	1.62	81.41	1.20	107.33	1.58
3. ค่าแรงในการเก็บผลผลิต	265.36	2.96	210.24	3.11	200.00	2.94
ผ่าเสียบผลผลิต	168.55	1.88	143.52	2.12	116.67	1.72
เก็บไม้ค้ำ	96.81	1.08	66.82	0.99	83.33	1.22
ค่าใช้จ่ายการผลิต	2,239.52	24.99	1,778.90	26.35	1,580.53	23.26
1. ค่าใช้ที่ดิน	200.00	2.23	500.00	7.41	500.00	7.36
2. บ้านเรือนเครื่องเรือนและเครื่องมือ	103.97	1.16	187.44	2.78	222.13	3.27
3. อุปกรณ์การเกษตร	807.47	9.01	418.05	6.19	413.46	6.08
4. ค่าซ่อมแซมเครื่องมือ	222.21	2.48	57.41	0.85	27.50	0.41
อุปกรณ์การเกษตร						
5. ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตร	199.65	2.23	201.30	2.98	119.52	1.76
6. ดอกเบี้ยเงินกู้	706.22	7.88	414.70	6.14	297.92	4.38
ต้นทุนการผลิตต่อไร่	8,964.42	100	6,751.41	100	6,795.78	100
หัก ต้นทุนการผลิตที่ไม่ใช่เงินสด	3,800.63	42.40	1,567.83	23.22	1,036.52	15.25
ต้นทุนการผลิตที่เป็นเงินสดต่อไร่	5,163.79	57.60	5,183.58	76.78	5,759.26	84.75

ไร่สูง สำหรับส่วนขนาดใหญ่มีต้นทุนค่าหมอกกล้วยเฉลี่ยต่อไร่สูงกว่าส่วนขนาดกลาง เนื่องจากลักษณะการผลิตของส่วนขนาดใหญ่เป็นไปในแง่การค้า เจ้าของส่วนจะมีการติดต่อกับผู้รับซื้อไว้ล่วงหน้า จึงพยายามผลิตให้ได้มากที่สุดโดยมีการปลูกหน่อเฉลี่ยต่อไร่จำนวนมาก

1.1.1.2 ค่าปุ๋ย ส่วนขนาดเล็กมีต้นทุนค่าปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุด คือ ค่าปุ๋ยเฉลี่ยไร่ละ 2,647.03 บาท ในขณะที่ส่วนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีต้นทุนค่าปุ๋ยเฉลี่ยไร่ละ 2,263.82 บาท และ 2,326.25 บาท ตามลำดับ ส่วนขนาดเล็กมีต้นทุนค่าปุ๋ยสูง เนื่องจากค่าปุ๋ยบางส่วนสูญเสียไปกับต้นกล้วยที่เสียหายจากลมพายุ เมื่อต้นกล้วยหักโค่นไปเกษตรกรจะปล่อยหน่อที่ตอนไว้ให้เจริญเติบโต พร้อมกับเริ่มต้นใส่ปุ๋ยต้นกล้วยใหม่ต่อไป จึงมีผลทำให้ต้นทุนค่าปุ๋ยของส่วนขนาดเล็กสูงกว่าขนาดอื่น ๆ

1.1.1.3 ค่ายาปราบศัตรูพืช ส่วนขนาดกลางมีต้นทุนค่ายาปราบศัตรูพืชต่ำที่สุด คือเฉลี่ยไร่ละ 51.46 บาท ในขณะที่ส่วนขนาดเล็กและส่วนขนาดใหญ่มีต้นทุนค่ายาปราบศัตรูพืชเฉลี่ยไร่ละ 110.81 บาท และ 139 บาท ตามลำดับ ส่วนขนาดกลางมีการใช้ยาปราบศัตรูพืชน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับส่วนขนาดอื่น ๆ เนื่องจากส่วนขนาดนี้มีการปลูกกล้วยเฉลี่ยต่อไร่จำนวนน้อย ต้นกล้วยแต่ละต้นอยู่ในระยะห่างกันพอสมควร โอกาสแพร่กระจายของโรคกล้วยจึงต่ำกว่าส่วนขนาดอื่นที่มีการปลูกกล้วยในระยะที่ใกล้กัน เกษตรกรเจ้าของส่วนขนาดกลางส่วนใหญ่มักมีการใช้ยาปราบศัตรูพืชเพียง 1 ครั้ง ต่อฤดูกาลเพาะปลูก ซึ่งส่วนขนาดเล็กและขนาดใหญ่โดยทั่วไป จะมีการใช้ยาถึง 2 ครั้งต่อฤดูกาลเพาะปลูก ดังนั้นต้นทุนค่ายาปราบศัตรูพืชของส่วนขนาดกลางจึงต่ำกว่าส่วนขนาดอื่น ๆ

1.1.2 ค่าแรงโดยตรง เนื้อที่เพาะปลูกขนาดเล็ก มีต้นทุนค่าแรงโดยตรงสูงที่สุดเฉลี่ยไร่ละ 3,414.89 บาท เนื้อที่เพาะปลูกขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีต้นทุนค่าแรงโดยตรง 2,357.23 บาท และ 2,333.33 บาท ตามลำดับ ค่าแรงโดยตรงของเนื้อที่เพาะปลูกขนาดเล็กสูง เนื่องจากลักษณะการผลิตของส่วนขนาดเล็ก จะใช้แรงงานเป็นหลัก เครื่องมือการเกษตรต่าง ๆ ที่ช่วยในการเพาะปลูกมีน้อยต่างกับส่วนขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่มีการนำเครื่องมือการเกษตรต่าง ๆ เข้ามาช่วยผ่อนแรงในการทำสวน จึงทำให้ต้นทุนค่าแรงงานโดยตรงต่ำ

1.1.3 ค่าใช้จ่ายการผลิต เนื้อที่เพาะปลูกขนาดเล็ก มีต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตสูงที่สุดเฉลี่ยไร่ละ 2,239.52 บาท เนื้อที่เพาะปลูกขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิต 1,778.90 บาท และ 1,580.53 บาท ตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียด

ของความแตกต่างมีดังนี้

1.1.3.1 ค่าใช้ที่ดิน เนื้อที่เพาะปลูกขนาดเล็กมีต้นทุนค่าใช้ที่ดินต่ำสุด คือเฉลี่ยไร่ละ 200 บาท ในขณะที่เนื้อที่เพาะปลูกขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีค่าใช้ที่ดินเฉลี่ยไร่ละ 500 บาท ทั้งนี้เนื่องจากส่วนขนาดเล็กอยู่ในบริเวณที่ลมพายุพัดผ่านโดยตรง ทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีความเสียหายของพืชผลสูงกว่าบริเวณอื่น ๆ ค่าเช่าที่ดินเฉลี่ยของเนื้อที่เพาะปลูกขนาดเล็กจึงต่ำกว่าส่วนขนาดกลางและขนาดใหญ่

1.1.3.2 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่น ส่วนขนาดเล็กมีการใช้เครื่องมือการเกษตรที่ช่วยผ่อนแรงในการเพาะปลูกน้อย จะมีการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่นกับเครื่องสูบน้ำเท่านั้น ไม่มีเครื่องมือการเกษตรอื่น ๆ เช่น เครื่องยนต์รถน้ำ เครื่องตัดหญ้า หรือเครื่องพ่นยา จึงทำให้ต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่นต่ำกว่าส่วนขนาดอื่น ๆ ส่วนขนาดเล็กมีต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่นเฉลี่ยไร่ละ 103.97 บาท ส่วนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่นเฉลี่ยไร่ละ 187.44 บาท และ 222.13 บาท ตามลำดับ

1.1.3.3 ค่าอุปกรณ์การเกษตร ส่วนขนาดเล็กมีต้นทุนค่าอุปกรณ์การเกษตรสูงสุดเฉลี่ยไร่ละ 807.47 บาท ส่วนขนาดกลางและขนาดใหญ่ค่าอุปกรณ์การเกษตรเฉลี่ยไร่ละ 418.05 บาท และ 413.46 บาท ตามลำดับสาเหตุที่ส่วนขนาดเล็กมีต้นทุนค่าอุปกรณ์การเกษตรสูงกว่าส่วนขนาดอื่น ๆ ก็เนื่องจากลักษณะการใช้อุปกรณ์ของส่วนขนาดเล็กแตกต่างจากส่วนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ส่วนขนาดเล็กมีการใช้เครื่องมือการเกษตรที่เป็นเครื่องทุ่นแรงน้อย การดูแลรักษายังคงใช้อุปกรณ์การเกษตรต่าง ๆ เช่น แครนสำหรับบรรทุก ฝัดสำหรับกำจัดวัชพืช เป็นต้น

1.1.3.4 ค่าซ่อมแซมเครื่องมือ และอุปกรณ์การเกษตร ส่วนขนาดเล็กมีต้นทุนค่าซ่อมแซมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรสูงสุด เฉลี่ยไร่ละ 222.21 บาท ส่วนขนาดกลางและส่วนขนาดใหญ่มีต้นทุนค่าซ่อมแซมเฉลี่ยไร่ละ 57.41 บาท และ 27.50 บาท ตามลำดับ สาเหตุที่ส่วนขนาดเล็กมีต้นทุนค่าซ่อมแซมเครื่องมือสูง เนื่องจากส่วนขนาดเล็กโดยทั่วไปจะใช้เครื่องสูบน้ำเก่า เพราะข้อจำกัดในด้านเงินทุน ทำให้ต้องมีรายจ่ายค่าซ่อมแซมอยู่เลื่อม นอกจากนี้การเฉลี่ยต้นทุนค่าเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรให้กับส่วนขนาดเล็กที่มีพื้นที่น้อย จะมิผลทำให้ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่สูง

1.1.3.5 ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตร ต้นทุนค่าเสื่อมราคาของส่วนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ คือ 199.65 บาท 201.30 บาท และ 119.52 บาท ตามลำดับ ความแตกต่างของค่าเสื่อมราคาของส่วนแต่ละขนาดขึ้นกับมูลค่าของ เครื่องมือ และอายุการใช้งานของทรัพย์สินนั้น ๆ ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตรของส่วนขนาดกลางสูงกว่า ส่วนขนาดเล็ก เล็กน้อย สำหรับส่วนขนาดใหญ่ค่าเสื่อมราคาต่ำสุด เนื่องจากมีการ เฉลี่ยให้กับพื้นที่เพาะปลูกจำนวนมาก

1.1.3.6 ดอกเบี้ยเงินกู้ ส่วนขนาดเล็กมีต้นทุนค่าดอก - เบี้ยเงินกู้สูงสุด เฉลี่ยไร่ละ 706.22 บาท ในขณะที่ส่วนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีต้นทุนเฉลี่ย ไร่ละ 414.70 บาท และ 297.92 บาท ตามลำดับ ส่วนขนาดเล็กมีต้นทุนค่าดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ย ต่อไร่สูง เนื่องจากการกู้ยืมเงินเพื่อนำมาใช้ในการทำสวนกล้วยหอม เป็นการกู้เงินจากแหล่งเงิน กู้นอกระบบ คือ พ่อค้าและนายทุนทั่วไป การคิดดอกเบี้ยสูงคิดในอัตราสูงกว่าแหล่งเงินกู้ในระบบ สำหรับส่วนขนาดกลางและขนาดใหญ่ แม้จะมีการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในระบบเช่นเดียวกัน แต่ต้นทุนค่า ดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยต่อไร่ของส่วนขนาดใหญ่ต่ำกว่า เพราะส่วนขนาดใหญ่ผู้เป็นเจ้าของมักจะเป็นผู้ที่ ศึกษาระบบเศรษฐกิจดีกว่าส่วนขนาดกลาง การกู้ยืมเงินเฉลี่ยต่อไร่ต่ำกว่า ทำให้อัตราดอกเบี้ยเงิน กู้เฉลี่ยต่อไร่ต่ำตามไปด้วย

จากการวิเคราะห์ต้นทุนการปลูกเฉลี่ยต่อไร่ ถ้าพิจารณาโดยรวม จะเห็น ว่า ส่วนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ต้นทุนการปลูกต่อไร่ ไม่แตกต่างกันนัก กล่าวคือส่วนขนาด กลางมีต้นทุนการปลูกเฉลี่ยต่อไร่ต่ำกว่าส่วนขนาดใหญ่ ไร่ละ 44.37 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.66 ของต้นทุนส่วนขนาดกลาง ในขณะที่ส่วนขนาดกลางมีต้นทุนการปลูกเฉลี่ยต่อไร่ต่ำกว่าส่วนขนาดเล็ก เฉลี่ยไร่ละ 2,213.01 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 32.78 ของต้นทุนส่วนขนาดกลาง จึงอาจ กล่าวได้ว่าแม้ว่าลักษณะการผลิตของส่วนขนาดกลางและขนาดใหญ่จะแตกต่างกัน ในแง่การใช้ แรงงาน ครัวเรือน และการนำเครื่องมือการเกษตรบางอย่างเข้ามาช่วยในการ เพาะปลูก ก็ไม่ ได้มีผลทำให้ต้นทุนการปลูกต่อไร่แตกต่างกันมาก แต่สำหรับส่วนขนาดเล็กเมื่อเปรียบเทียบกับส่วนขนาด กลางและส่วนขนาดใหญ่ ต้นทุนการปลูกกล้วยหอมแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากการนำเครื่องมือ การเกษตร คือ เรือและเครื่องย่นตอร์หน้าเข้ามาช่วยในการเพาะปลูก มีผลทำให้ค่าแรงโดยตรงใน การทำสวนแตกต่างกันอย่างมาก อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้นทุนการปลูกรวมแตกต่างกัน

1.2 ต้นทุนการปลูกที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อไร่ เมื่อพิจารณาตามลักษณะการใช้จ่าย โดยพิจารณาเฉพาะค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด เนื้อที่เพาะปลูก ขนาดเล็กจะมีต้นทุนการปลูกต่ำสุดเฉลี่ยไร่ละ 5,163.79 บาท ต่อมาคือเนื้อที่เพาะปลูกขนาดกลาง ซึ่งจะมีต้นทุนการปลูกที่เป็นเงินสดเฉลี่ยไร่ละ 5,183.58 บาท สำหรับเนื้อที่เพาะปลูกขนาดใหญ่มีต้นทุนการปลูกที่เป็นเงินสดสูงสุดเฉลี่ยไร่ละ 5,759.26 บาท เนื้อที่เพาะปลูกขนาดเล็กมีต้นทุนการปลูกที่เป็นเงินสดต่ำสุด เนื่องจากค่าแรงงานโดยตรงซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญของต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทอง ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานครัวเรือน ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่เงินสด เมื่อนำมาปรับต้นทุนการปลูกรวม จึงมีผลทำให้ต้นทุนการปลูกที่เป็นเงินสดของส่วนขนาดเล็กมีค่าต่ำ สำหรับส่วนขนาดกลางค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่เงินสดมีค่าลดลง เนื่องจากมีการจ้างแรงงานภายนอกเพิ่มขึ้น ค่าแรงงานโดยตรงมีทั้งแรงงานจ้าง และแรงงานครัวเรือนประกอบกัน สำหรับส่วนขนาดใหญ่แรงงานที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานจ้าง ทำให้ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดมีค่าต่ำ ต้นทุนการปลูกที่เป็นเงินสดจึงมีค่าสูงกว่าเนื้อที่เพาะปลูกขนาดอื่น ๆ

2. เปรียบเทียบอัตราส่วนของต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทอง ซึ่งจะแยกพิจารณาในแง่ปัจจัยการผลิตที่สำคัญ และลักษณะการใช้จ่ายของเกษตรกร จากตารางที่ 4.11 มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ปัจจัยการผลิตที่มีผลกระทบต่อต้นทุนการปลูก ที่สำคัญคือ ค่าแรงโดยตรง และค่าปุ๋ย สำหรับส่วนกล้วยหอมทองทุกขนาด ปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญที่สุดคือ ค่าแรงโดยตรง รองลงมาได้แก่ค่าปุ๋ย ส่วนขนาดเล็กมีอัตราส่วนค่าแรงโดยตรงร้อยละ 38.09 ค่าปุ๋ยร้อยละ 29.53 ของต้นทุนการปลูกรวม ส่วนขนาดกลางมีอัตราส่วนค่าแรงโดยตรงร้อยละ 34.91 ค่าปุ๋ยร้อยละ 33.53 ของต้นทุนการปลูกรวม และส่วนขนาดใหญ่มีอัตราส่วนค่าแรงโดยตรงร้อยละ 34.33 ค่าปุ๋ยร้อยละ 34.23 ของต้นทุนการปลูกรวม ซึ่งจะเห็นได้ว่า เมื่อขนาดของส่วนใหญ่ขึ้น อัตราส่วนของค่าแรงโดยตรงต่อต้นทุนการปลูกรวมจะลดลง ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกร มีการนำเครื่องมือและเครื่องทุ่นแรงทางการเกษตรเข้ามาช่วยในการเพาะปลูก ทำให้ค่าแรงงานโดยตรงลดลง อัตราส่วนร้อยละของค่าแรงโดยตรงต่อต้นทุนการปลูกรวมจึงลดลง

2.2 ลักษณะการใช้จ่ายของเกษตรกร ค่าใช้จ่ายจะมีทั้งค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด และไม่เงินสด เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทอง โดยพิจารณา

ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ยต่อไร่ มีการเพาะปลูก 2527/2528 โดยคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละของต้นทุนการปลูกรวมของแต่ละขนาด

รายการ	เนื้อที่ 1-9 ไร่			เนื้อที่ 10-39 ไร่			เนื้อที่ 40 ไร่ขึ้นไป		
	ค่าใช้จ่ายที่เป็น เงินสด	ค่าใช้จ่ายที่ไม่ เป็นเงินสด	รวม	ค่าใช้จ่ายที่เป็น เงินสด	ค่าใช้จ่ายที่ไม่ เป็นเงินสด	รวม	ค่าใช้จ่ายที่เป็น เงินสด	ค่าใช้จ่ายที่ไม่ เป็นเงินสด	รวม
	วัตถุดิบโดยตรง	30.76	6.16	36.92	34.29	4.45	38.74	36.28	6.13
ปุ๋ย	29.53	-	29.53	33.53	-	33.53	34.23	-	34.23
อื่น ๆ	1.23	6.16	7.39	0.76	4.45	5.21	2.05	6.13	8.18
ค่าแรงโดยตรง	4.08	34.01	38.09	19.12	15.79	34.91	34.21	0.12	34.33
ค่าใช้ค่ารายการผลิต	22.76	2.23	24.99	23.37	2.98	26.35	14.26	9.00	23.26
รวม	57.60	42.40	100.00	76.78	23.22	100.00	84.75	15.25	100.00

ในแง่สัดส่วนของค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด ส่วนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด เท่ากับ 57.60 : 42.40 76.78 : 23.22 และ 84.75 : 15.25 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นว่าเมื่อขนาดของส่วนใหญ่อัน ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดจะลดลง การพิจารณาสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด จะแยกพิจารณาปัจจัยการผลิตแต่ละประเภท ดังนี้

2.2.1 วัตถุดิบโดยตรง ส่วนทุกขนาดมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดสูงกว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด และสัดส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด ของส่วนแต่ละขนาดไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะการใช้จ่ายสำหรับปัจจัยวัตถุดิบโดยตรง เป็นไปในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดสำหรับค่าปุ๋ย และค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดมีเฉพาะค่าหน่อกล้วยเท่านั้น

2.2.2 ค่าแรงโดยตรง ค่าแรงโดยตรงเป็นปัจจัยการผลิตที่มีผลกระทบต่อสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดของส่วนแต่ละขนาดมากที่สุด สัดส่วนค่าแรงงานโดยตรงที่เป็นเงินสดของส่วนแต่ละขนาดจะแตกต่างกัน ขึ้นกับลักษณะการใช้จ่ายแรงงานครัวเรือนของส่วนขนาดนั้น ๆ ส่วนขนาดเล็กมีการใช้แรงงานครัวเรือนสูง สัดส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดจึงสูง ส่วนขนาดกลางเริ่มมีแรงงานจ้างเข้ามาปะปนเพิ่มขึ้น สัดส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดจึงลดลง สำหรับส่วนขนาดใหญ่มีการจ้างแรงงานสูง สัดส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด จึงสูงกว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด

2.2.3 ค่าใช้จ่ายการผลิต ส่วนทุกขนาดมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายการผลิตที่เป็นเงินสดสูงกว่าค่าใช้จ่ายการผลิตที่ไม่เป็นเงินสด สัดส่วนค่าใช้จ่ายการผลิตที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดของส่วนขนาดเล็ก และขนาดกลางใกล้เคียงกัน เนื่องจากองค์ประกอบของปัจจัยค่าใช้จ่ายการผลิตมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือมีเพียงค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตรเท่านั้นที่เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด แต่สำหรับส่วนขนาดใหญ่ซึ่งเจ้าของส่วนเป็นเจ้าของที่ดินที่ทำการเพาะปลูก จะมีค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด คือ ค่าใช้ที่ดิน เพิ่มเติมจากค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตร ดังนั้น อัตราส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดจึงเพิ่มขึ้น ทำให้สัดส่วนแตกต่างไปจากส่วนขนาดเล็ก และขนาดกลาง

3. เปรียบเทียบต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ยต่อเครือ จากตารางที่ 4.12 ส่วนขนาดใหญ่ให้ผลผลิตต่อไร่สูงสุด คือ 306.25 เครือ ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าของส่วนมีการปลูกหน่อกล้วยเฉลี่ยต่อไร่สูง อย่างไรก็ตามความเสียหายของส่วนขนาดนี้ก็สูงกว่าส่วนขนาดอื่น ๆ คือมีความเสียหายถึงร้อยละ 26.50 ส่วนขนาดกลางให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำสุด คือ 287.65 เครือ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรมีการปลูกหน่อกล้วยเฉลี่ยต่อไร่ต่ำ และความเสียหายของส่วนขนาดนี้ก็ต่ำกว่าส่วนขนาดอื่น ๆ คือ ความเสียหายร้อยละ 4.12 สำหรับส่วนขนาดเล็กผลผลิตที่ได้ คือ 290.36 เครือ ความเสียหายที่เกิดขึ้นคือ ร้อยละ 21.12 เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า แม้จำนวนหน่อที่ปลูกของส่วนแต่ละขนาดจะต่างกัน แต่ผลผลิตที่ได้ไม่แตกต่างกันมากนัก ดังนั้นความแตกต่างของต้นทุนเฉลี่ยต่อเครือของส่วนแต่ละขนาด จึงมีแนวโน้มมาจากความแตกต่างของต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ เมื่อคำนวณต้นทุนโดยรวมค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด ปรากฏว่าส่วนขนาดเล็กมีต้นทุนเฉลี่ยต่อเครือสูงสุด คือ ต้นทุนเฉลี่ยเครือละ 30.87 บาท ส่วนขนาดกลางมีต้นทุนเฉลี่ยเครือละ 23.47 บาท และส่วนขนาดใหญ่มีต้นทุนเฉลี่ยต่อเครือต่ำสุด คือ ต้นทุนเฉลี่ยเครือละ 22.19 บาท แต่เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์เงินสด โดยคำนวณต้นทุนเฉพาะค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดเท่านั้น ปรากฏว่าส่วนขนาดเล็กมีต้นทุนที่เป็นเงินสดต่อเครือต่ำสุด คือ ต้นทุนเฉลี่ยเครือละ 17.78 บาท ส่วนขนาดกลางมีต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยเครือละ 18.02 บาท และส่วนขนาดใหญ่มีต้นทุนที่เป็นเงินสดสูงสุดเฉลี่ยเครือละ 18.80 บาท

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ยต่อเครือ ชีการเพาะปลูก

2527/2528

รายการ	เนื้อที่ 1-9 ไร่	เนื้อที่ 10-39 ไร่	เนื้อที่ 40 ไร่ขึ้นไป
จำนวนหน่อที่ปลูก (หน่อ/ไร่)	368.11	300.-	416.67
ผลผลิตที่ได้ (เครือ/ไร่)	290.36	287.65	306.25
ความเสียหาย (ร้อยละ)	21.12	4.12	26.50
ต้นทุนเฉลี่ยต่อเครือ (บาท)	30.87	23.47	22.19
ต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อเครือ (บาท)	17.78	18.02	18.80

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย